Senedd Cymru
Ymweld a dysgu

Archwilio'r Senedd:

Llyfr Gweithgareddau

senedd.cymru

Senedd Cymru yw'r corff sy'n cael ei ethol yn ddemocrataidd i gynrychioli buddiannau Cymru a'i phobl.

Mae'r Senedd, fel y'i gelwir, yn deddfu ar gyfer Cymru, yn cytuno ar drethi yng Nghymru, ac yn dwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif.

© Hawlfraint Comisiwn Senedd 2022
Ceir atgynhyrchu testun y ddogfen hon am ddim mewn unrhyw fformat neugyfrwng cyn belled ag y caiff ei atgynhyrchu'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol na difrïol. Rhaid cydnabod mai Comisiwn y Senedd sy'n berchen ar hawlfraint y deunydd a rhaid nodi teitl y ddogfen.

Yn dy gynrychioli di

Mae gan y bobl sy'n cael eu hethol bob 5 mlynedd i dy gynrychioli di yn y Senedd bwerau i siapio'r rhan fwyaf o feysydd bywyd yng Nghymru.

Enw'r Llywydd yw:

Fy Aelod etholaethol o'r Senedd yw:

Fy Aelodau rhanbarthol o'r Senedd yw:

A wyddost ti?

Yng Nghymru, mae pawb yn cael eu cynrychioli gan bum Aelod o'r Senedd. Pobl o bob cwr o Gymru yw'r rhain sy'n gallu dod â'ch pryderon gerbron y Senedd.

Rwyt ti hefyd yn cael dy gynrychioli gan un Aelod o Senedd y DU. Mae Aelodau o'r Senedd ac Aelodau Seneddol y DU yn edrych ar bethau gwahanol.

.

Y Senedd neu Senedd y DU?

Mae'r rhestr isod yn dangos rhai meysydd bywyd yng Nghymru, ond pwy ydych chi'n meddwl sy'n gyfrifol am edrych arnynt:
Aelodau o'r Senedd, neu **Aelodau o Senedd y DU**?

Rho groes yn y cylch i ddangos pwy wyt ti'n meddwl sy'n edrych ar bob maes.

Meysydd bywyd	Senedd Cymru	Senedd y DU
Gwasanaethau bysiau	○	○
Carchardai	○	○
Trydan	○	○
Amgueddfa Cymru	○	○
Cydnabod rhywedd	○	○
Awtistiaeth	○	○
Caethwasiaeth fodern	○	○
Diogelwch ar y rhyngrwyd mewn ysgolion	○	○

Aelodau o'r Senedd

Mae Aelodau o'r Senedd yn cynnal cymorthfeydd rheolaidd, ac yn rhoi'r cyfle i ti leisio dy bryderon wyneb yn wyneb, a chael dweud dy ddweud.

Gwna restr o waith arall y bydd dy Aelod o'r Senedd yn ei wneud:

A wyddost ti?

Mae Cymru yn wlad ddatganoledig.

Ystyr hyn yw bod rhai meysydd pwysig o fywyd (materion datganoledig) yng Nghymru yn dod o dan gyfrifoldeb Aelodau o'r Senedd, tra bod meysydd eraill (materion a gedwir yn ôl) yn parhau i ddod o dan gyfrifoldeb Senedd y DU a Llywodraeth y DU.

Ers 1999, mae datganoli wedi trosglwyddo pwerau o San Steffan i Senedd Cymru a Llywodraeth Cymru.

A wyddost ti?

Newidiodd 'Cynulliad Cenedlaethol Cymru' ei enw i 'Senedd Cymru' yn 2020.

Yn Saesneg, ei henw yw **Welsh Parliament**.

Gwaith ymchwil ar-lein:

Mae'r Cyfarfod Llawn yn digwydd ddwywaith yr wythnos. Dyna pryd y bydd holl Aelodau o'r Senedd yn dod ynghyd i drafod materion pwysig.

Defnyddia wefan y Senedd i ddarganfod beth sy'n digwydd yn y Cyfarfod Llawn yr wythnos hon.

Rhestra 3 phwnc y bydd yr Aelodau o'r Senedd yn eu trafod yr wythnos hon yn y Cyfarfod Llawn:

Gwaith ymchwil ar-lein:

Mae llawer o grwpiau a sefydliadau ymgyrchu yn cysylltu ag Aelodau o'r Senedd i godi materion sydd o bwys iddyn nhw, ac i geisio newid pethau.

Lobïo yw hyn.

Darganfod mwy am y grwpiau canlynol:

Gwaith ymchwil ar-lein

Dysga am ddeiseb ddiweddar a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Deisebau.

A wyt ti'n cytuno â syniad y deisebydd ar gyfer newid? Pam?

A wyddost ti?

Mae Pwyllgor Deisebau'r Senedd yn edrych ar ymgyrchoedd a syniadau sy'n cael eu hanfon ato gan unigolion a grwpiau yng Nghymru.

Mae modd llofnodi'r deisebau hyn neu gyflwyno rhai dy hun drwy chwilio am Ddeisebau ar wefan **senedd.cymru**.

Dy bleidlais di, Dy lais di

Caiff Aelodau o'r Senedd eu hethol bob 5 mlynedd. Mae gan bawb yng Nghymru sy'n 16 oed neu'n hŷn ddwy bleidlais yn etholiadau'r Senedd.

A wyddost ti?

Cafodd pobl ifanc 16 a 17 mlwydd oed bleidleisio, am y tro cyntaf, yn etholiadau'r Senedd ym mis Mai 2021.

Eglura sut mae dy AS etholaethol yn cael ei ethol:	**Eglura sut mae dy AS rhanbarthol yn cael ei ethol:**

Ffurfio llywodraeth

Ar ôl etholiad, y blaid neu bleidiau sydd â'r nifer fwyaf o seddi sydd fel arfer yn ffurfio llywodraeth.

Llywodraeth Cymru sy'n rheoli'r wlad. Mae'n cynnig mwyafrif y cyfreithiau newydd a hi sy'n gyfrifol am adrannau'r llywodraeth a gwariant. Os nad oes gan unrhyw blaid wleidyddol fwyafrif cyffredinol, fe allai llywodraeth glymblaid gael ei ffurfio, lle bydd dwy blaid wleidyddol neu ragor yn cydweithio i redeg y wlad.

Pa Weinidog neu Ddirprwy Weinidog yn Llywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am y pynciau a ganlyn:

Chwaraeon:	Y Gymraeg:
Cydsyniad tybiedig ar gyfer rhoi organau:	Tyllu'r corff (oedran cydsynio):
Llwybrau beicio:	Safonau ysgolion:
Diogelwch bwyd:	Tai:

Rhestra'r ffyrdd y gall Aelodau o'r Senedd gadw llygad ar waith y llywodraeth:

Gwneud cyfreithiau i siapio bywyd yng Nghymru

Y Senedd yw'r corff sy'n deddfu ar gyfer Cymru, sef Deddfau'r Senedd. Ar ffurf drafft, yr enw am y rhain yw Biliau.

Mae pedwar prif gyfnod yn y broses o ddeddfu. Rhestra'r cyfnodau hyn mewn trefn, drwy fewnosod 1-4 wrth bob gosodiad.

- Pleidlais gan y Senedd i basio neu wrthod testun terfynol y Bil. ◯
- Aelodau o'r Senedd yn penderfynu a oes angen y gyfraith newydd ar Gymru. ◯
- Aelodau o'r Senedd yn cyfarfod yn y Cyfarfod Llawn i edrych ar y Bil, i adolygu awgrymiadau, i wneud gwelliannau pellach ac i wneud newidiadau terfynol i eiriad y Bil. ◯
- Mae pwyllgor yn ystyried y Bil (fesul llinell yn fanwl) ac yn gwneud newidiadau i'r geiriad. ◯

A wyddost ti?

Mae'r Frenhines yn rhoi Cydsyniad Brenhinol i'r Bil ar ôl Cyfnod 4. Mae'n gytundeb ffurfiol y gall y Bil ddod yn Ddeddf y Senedd, sef deddf newydd yng Nghymru.

Cyn 2011, yr enw ar gyfer pob deddf oedd Mesur.

Gwaith ymchwil ar-lein

Defnyddia wefan y Senedd i ddod o hyd i rai cyfreithiau eraill y mae'r Senedd wedi eu pasio.

Enwa gyfraith arall a basiwyd gan y Senedd. Eglura beth yw pwrpas y gyfraith:

A wyddost ti?

Bydd Aelodau o'r Senedd yn ymgynghori â thystion arbenigol, ac yn aml byddan nhw'n gofyn barn gwahanol sefydliadau ac aelodau o'r cyhoedd i'w helpu i ffurfio deddf newydd ar gyfer Cymru.

Dyma enghreifftiau:

Deddf Teithio Llesol (Cymru) – sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol wella cyfleusterau a llwybrau i gerddwyr a beicwyr, ac ystyried eu hanghenion wrth baratoi cynlluniau ffyrdd newydd.

Deddf Trawsblannu Dynol (Cymru) – sy'n cyflwyno system feddal o optio allan ar gyfer rhoi organau a meinwe, lle mae'n cael ei barnu bod cydsyniad wedi'i roi, oni bai bod yr ymadawedig wedi gwrthwynebu yn ystod ei oes.

Craffu ar y gyllideb

Mae Llywodraeth y DU yn casglu trethi gan bawb yn y DU. Daw rhan o’r arian hwn yn ôl i Gymru i ddarparu cyllid i Lywodraeth Cymru gynnal y wlad.

Gwaith y Senedd yw gwirio sut mae’r arian hwn yn cael ei wario, a hynny yn ystod adolygiadau o’r gyllideb bob blwyddyn yn y Cyfarfod Llawn.

A wyddost ti?

Mae Awdurdod Cyllid Cymru hefyd yn gyfrifol am gasglu rhai trethi ychwanegol yng Nghymru.

Bydd Aelodau o’r Senedd yn gwirio pob awgrym am dreth newydd i wneud yn siŵr ei fod yn deg. Mae hefyd yn gwirio sut mae Llywodraeth Cymru yn gwario arian y cyhoedd.

Gwaith ymchwil ar-lein:

Defnyddia wefan Awdurdod Cyllid Cymru i ddysgu am rai trethi sy’n cael eu casglu yng Nghymru: **llyw.cymru/awdurdod-cyllid-cymru**

Darganfydd pa drethi y mae Awdurdod Cyllid Cymru yn eu casglu yng Nghymru:

Pa Bwyllgorau sy’n edrych ar wariant y llywodraeth ar y pynciau canlynol?

Ysgrifenna’r rhif o restr y pwyllgorau yn y cylch.

1. Y Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon a Chysylltiadau Rhyngwladol
2. Y Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol
3. Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg
4. Y Pwyllgor Cyllid
5. Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith

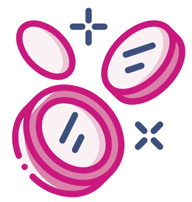

Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru

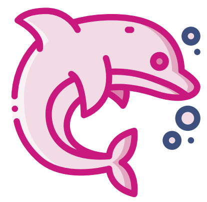

Cadwraeth Forol

Amgueddfeydd

Aflonyddu rhwng cyfoedion ymhlith disgyblion ysgolion uwchradd yng Nghymru

Rhyddhau cleifion o’r ysbyty

Cyfarfod fy Aelod

Enwa'r Aelod neu'r Aelodau rwyt ti wedi cyfarfod â nhw heddiw:

Enwa bwyllgor y maen nhw'n aelod ohono:

Beth yw uchafbwynt eu gyrfa hyd yn hyn:

Beth maen nhw'n credu ynddo:

Beth yw eu blaenoriaethau ar gyfer newid i bobl ifanc:

Pa ymgyrchoedd y maen nhw yn ymwneud â nhw yn ddiweddar:

Pwyntiau trafod

Wyt ti'n credu y dylai'r Senedd gael mwy o bwerau?

- Os felly, ym mha feysydd?
- Os na, pam lai?

Beth yw diben cael gwahanol bleidiau gwleidyddol?

- Pa blaid fyddet ti'n pleidleisio drosti?

Pam wyt ti'n meddwl bod nifer y bobl sy'n pleidleisio yn etholiadau'r Senedd yn isel?

- Pa bethau y gallai rhywun eu gwneud am hyn?

"Er mwyn craffu'n effeithiol, rhaid i'r Senedd gynyddu o ran maint, o 60 Aelod i rhwng 80 a 100 o Aelodau."

- Wyt ti'n cytuno neu'n anghytuno?
- Pam?

Gwaith ymchwil ar-lein

Yn y llyfryn hwn, mae llawer o gyfleoedd i wneud ychydig o ymchwil ar-lein i ddod o hyd i'r atebion i rai o'r cwestiynau.

Dyma restr o rai gwefannau defnyddiol y gelli di eu defnyddio i ddysgu mwy am y Senedd.

- **www.senedd.cymru**
- **www.senedd.cymru/sut-rydym-yn-gweithio**
- **www.senedd.cymru/dod-o-hyd-i-aelod-o-r-senedd**
- **www.senedd.cymru/pwyllgorau**
- **www.llyw.cymru/aelodaur-cabinet-gweinidogion**

Geirfa

Y Cyfarfod Llawn

Dyma'r term i ddisgrifio cyfarfod llawn o'r 60 Aelod o'r Senedd yn y Siambr (prif siambr y Senedd) i fwrw ymlaen â gwaith y Senedd. Ar hyn o bryd, yn ystod y tymor, mae'r Cyfarfod Llawn yn cael ei gynnal yn y Siambr ar brynhawn Mawrth a phrynhawn Mercher.

Lobïo

Lobïo yw pan fydd unigolion, busnesau, undebau llafur, grwpiau neu elusennau yn ceisio cael llywodraeth i newid ei pholisïau.

Datganoli

Datganoli yw trosglwyddo neu ddirprwyo pŵer i lefel fwy lleol. Yng Nghymru, mae pwerau wedi'u datganoli oddi wrth Weinidogion y DU i Weinidogion Cymru ac mae pwerau deddfu wedi'u datganoli o Senedd y DU i Senedd Cymru.

Cymhorthfa

Mae cymhorthfa neu glinig gwleidyddol yn gyfres o gyfarfodydd un-i-un y gall Aelod o'r Senedd eu cael gyda'i etholwyr, lle mae etholwr yn cael codi materion o bryder lleol.

Bil

Cyfraith arfaethedig yw Bil. Os bydd y Senedd yn cymeradwyo'r cynigion, yna bydd y Bil yn barod i ddod yn Ddeddf.

Deddf y Senedd

Os bydd y Senedd yn cymeradwyo cynigion ar gyfer cyfraith neu fil arfaethedig, mae'n barod i ddod yn Ddeddf. Cyn y gall Bil ddod yn Ddeddf y Senedd, rhaid i'r Frenhines ei gymeradwyo. Enw'r broses hon yw Cydsyniad Brenhinol. Cyfeirir yn aml at ddeddfau fel deddfwriaeth sylfaenol.

Craffu

Pan fydd Senedd Cymru yn edrych yn fanwl ar waith Llywodraeth Cymru, dywedir ei bod yn cynnal Gwaith 'craffu'.

Pwyllgor

Grwpiau bach o Aelodau o wahanol bleidiau gwleidyddol yw pwyllgorau. Bydd y pwyllgorau'n craffu ar ddeddfwriaeth arfaethedig (Biliau) a pholisïau Llywodraeth Cymru, a byddan nhw'n gwneud argymhellion i'w gwella.

Deiseb

Gall y cyhoedd ddefnyddio y broses ddeisebau i ddwyn sylw'r Senedd at faterion penodol. Gall unigolion neu gyrff gyflwyno deisebau yn ymwneud ag unrhyw bwnc o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Senedd.

Senedd Cymru
Welsh Parliament

www.senedd.cymru | www.senedd.wales